Ankara Üniversitesi

HAYMANA BELEDİYESİ

Ankara Üniversitesi
Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü

SAKARYA ZAFERİ VE HAYMANA V

Yayına Hazırlayanlar

Temuçin F. ERTAN
Hakan UZUN

ANKARA • 2023

SAKARYA ZAFERİ VE HAYMANA

V

Yayına Hazırlayanlar
Temuçin F. Ertan
Hakan Uzun

Ankara - 2023

Ankara Üniversitesi Yayın No: 806
Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayın No:72

ISBN: 978-605-136-688-3

SEMPOZYUM DÜZENLEME KOMİTESİ

Muhammed Gürbüz (Haymana Kaymakamı)
Özdemir Turgut (Haymana Belediye Başkanı)
Prof. Dr. Temuçin F. Ertan (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Enver Yurtdaş (Haymana Belediye Başkan Yardımcısı)
Prof. Dr. Hakan Uzun (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Doç. Dr. Kadri Unat (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Doç. Dr. Sedef Bulut (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Dr. Meryem Orakçı (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Dr. Bahar İzmir (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Gülcan Erkan Atakan (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü)
Ferdi Çakmak (Haymana Belediyesi)

Basım Yeri:
Ankara Üniversitesi Basımevi
İncitaşı Sokak No:10 06510 Beşevler / ANKARA
Tel: O(312) 213 66 55
Basım Tarihi: 25/08/2023

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....vii
ÖNSÖZ.....ix

BİRİNCİ BÖLÜM
HAYMANA'DA GÖÇ ve İSKÂN

Dr. Yunus Pustu
Osmanlı Döneminde Haymana'ya Muhacir İskânına Genel Bir Bakış.....3

Dr. Öğretim Üyesi Orhan Örs
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Haymana Kürtlerini Teorik Zeminde Değerlendirmek.....33

Doç. Dr. Fatih Özçelik
Düzce'de Haymanalılar.....71

İKİNCİ BÖLÜM
HAYMANA'DA İDARİ YAPI VE NÜFUS

Prof. Dr. Ahmet Köç
Merkeziyetçi Taşra İdaresinin Temsilcileri Olarak Haymana Kaymakamları.....99

Ayça Yenilmez Koyuncu
Cemal Bardakçı'nın Haymana Kaymakamlığı.....124

Doç. Dr. Beral Alacı
Cumhuriyet Döneminde Haymana Nüfusu: İstatistiki Veriler Üzerinden Bir Değerlendirme (1923-1950).....153

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

Prof. Dr. Mesut Çapa
Sakarya Savaşı Günlerinde Ankara 187

Dr. Duygu Yılmaz
Sakarya Meydan Muharebesi'nde Asayiş ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Faaliyetler.....219

Doç. Dr. Sedef Bulut
Türk Devriminin Benimsetilmesinde Tiyatronun Rolü Öe Tiyatro Oyunlarında Millî Mücadele.....239

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ'NİN İÇ VE DIŞ KAMUOYUNA YANSIMASI

Dr. Öğretim Üyesi Elçin Yılmaz
1921 Yılı Askeri ve Siyasi Gelişmelerinin İngiliz Basınındaki Yansımaları 267

Doç. Dr. Hülya Toker
Sakarya Meydan Muharebesi'nin Rumlar Üzerindeki Yansımaları.....291

Doç. Dr. Bengül Bolat
*İstanbul Basınının Gözünden Sakarya Savaşı Günl*eri.....321

Dr. Bahar İzmir
Öncesi ve Sonrasıyla Sakarya Meydan Muharebesi'nin Hindistan'daki Tezahürleri.....343

BEŞİNCİ BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE EĞİTİM, İSTİHBARAT VE PROPAGANDA FAALİYETLERİ

Prof. Dr. Mustafa Şahin
1921 Maarif Kongresi ve Türk Eğitim Tarihi Bakımından Önemi 359

Doç. Dr. Hatice Güzel Mumyakmaz
Ankara Dârülmuallimîni ve Fransızca Muallimi Ahmet Suphi Efendi'nin Mektep Hakkındaki Görüşleri (1920-1921) 369

Doç. Dr. Ahmet Şamil Gürer
Anadolu'daki Yunan Mezalimi Hakkında Cemiyet-i Akvam'a Sunulan Raporlar ve Protesto Mektupları.....391

Doç. Dr. Hilal Karavar
TBMM'nin Karşı Propaganda Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi (1920-1922) 425

ALTINCI BÖLÜM

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK ve MİLLİ MÜCADELE'NİN ÇEŞİTLİ SAFHALARI

Prof. Dr. Mehmet Serhat Yılmaz
Tekâlif-i Milliye Konulu Bir Kaynak: Kastamonu Menzil Müfettişliği Zahire Deposu Defteri (18 Eylül 1921 - 31 Ocak 1922).....451

Prof. Dr. Barış Metin
Tanıkların Hatıralarına Göre Milli Mücadele Yıllarında Eskişehir.....479

Doç. Dr. Çağatay Benhür
Rus Basınında Kütahya-Eskişehir Muharebeleri 493

Doç. Dr. Resul Yavuz
Mudanya Mütarekesi'ne Giden Süreçte Çanakkale'ye Yönelen Türk Kuvvetlerini Durdurmak İçin İngiliz ve Fransız Hükûmetleri Arasında Yaşanan Görüş Ayrılıkları 507

ANKARA DÂRÜLMUALLİMÎNİ VE FRANSIZCA MUALLİMİ AHMET SUPHİ EFENDİ'NİN MEKTEP HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ (1920-1921)

Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ*

Giriş

Osmanlı Devleti'nde eğitim alanı ile ilgili doğrudan gelişmeler, 1839'da Meclis-i Umûr-ı Nâfıa ve 1857'de Maârif-i Umumiyye Nezâreti'nin kuruluşuyla olmuştur. Maârif teşkilatının düzenlenmesi amacıyla ise 1869'da Maârif-i Umûmiyye Nizamnâmesi yayımlanmıştır.[1] Nizâmnâmenin 51.maddesi, dârülmuallimîn, dârülmuallimât, dârülfünûn ve sanâyi-i muhtelife mekteplerini mekâtib-i âlîyye olarak tanımlamıştı. 52.maddeye göre; *"Dârülmuallimîn mekâtib-i umûmiyyenin derecât-ı muhtelifesi içün mükemmel muallimler yetiştirilmek üzere Dersaâdet'te bir büyük dârülmuallimîn tesis olunup, üç şubeye ve her şube biri edebiyata ve diğeri ulûm ve fünûna mahsus olmak üzere iki sınıfa münkasımdır. Birinci şube rüşdiye ve ikinci şube idâdîye ve üçüncü şube sultâniyye mekteplerine muallim yetiştirmeye mahsustur*." denilmekteydi.[2] Nizamnâme, şubeleri, dersleri, okutulacak kitapları, sınıf geçişlerini ve muallimleri de tarif ediyordu.[3] Dârülmuallimât ise; kız mekteb-i sıbyan ve rüşdiyesi için muallimler yetiştirecek, İstanbul'da açılacak bu okulun sıbyan ve rüşdiyesi için de müslim ve gayrimüslim sınıfları olacaktı. Bu okulda da okutulacak dersler, sınıf geçme usulü, öğrenci sayısı ve talebeye verilecek maaşlar da belirlenmişti.[4]

---

* Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, hatice.guzelmumyakmaz@gmail.com

1 Yeliz İlikli, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Öğretmen Yetiştirme Sorunu (Darülmuallimin ve Dârülmuallimatlardan Öğretmen Okullarına),* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.36.; Ali Akyıldız, "Maârif-i Umumiyye Nezâreti", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 27, Ankara: TDV Yayınları, 2003, 274.; Hamza Altın, "1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 13:1 (2008), 271-283. http://isamveri.org/pdfdrg/D02364/2008_1/2008_1_ALTINH.pdf.10.02.2023.

2 *BOA.YEE.112.6.(24.06.1286.)*, Faslı Salis,19.

3 *BOA.YEE.112.6.(24.06.1286.),* 19-23.

4 *BOA.YEE.112.6.(24.06.1286.),* 23-26.

İlk Dârülmuallimîn Tanzimat devrinde, rüşdiye mekteplerine öğretmen yetiştirmek amacıyla, üç yıl süre ile 16 Mart 1848'de İstanbul'da açılmıştı. Ahmed Cevdet Paşa, okulun ilk müdürü olmasının yanısıra Dârülmuallimîn Nizamnâmesi'ni de hazırlayan kişiydi.[5] Böylece Tanzimat döneminde eğitimin kurumsallaşması adına ilk adım atılmış oluyordu.[6] 1869 Nizamnâmesi öğretmen okulları ve onların programları konusunda ayrıntılı hükümler içermekteydi ancak uygulanmasında sıkıntı ve gecikmeler olmuş, idâdîye şubesi 1874'te sıbyan ve rüşdîye şubeleri ile birlikte açılmıştı.[7] Dârülmuallimât, kız öğretmen yetiştirmek amacıyla 1870'de açılmıştı.[8] Dârülmuallimîn, 1882'den itibaren taşrada açılmaya başlandı, 1913'ten itibaren ise her vilayette açıldı. Cihan Harbinden, Mütareke ve Millî Mücadeleye uzanan süreçte yaşanan sosyo ekonomik olumsuzlar, mektep giderleri ve muallim maaşlarının karşılanamamasına ve taşra dârülmuallimîninin çoğunun kapanmasına sebep olmuştu. 1923'ten itibaren ise Maârif Vekâleti'ne bağlanmıştı.[9]

---

5 Cemil Öztürk, "Dârülmuallimîn" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 8, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1993, 551.; İstanbul'da açılan bu ilk Dârülmuallimin için bkz. Tayyip Duman-H.Hüseyin Dilaver, "İstanbul'da Açılan İlk Dârülmuallimin", *Erdem*, Aydın Sayılı Özel Sayısı – II, Cilt 9, 26 (Eylül 1996)., Ayrıbasım, 651-657.; Uğur Ünal-Togay Seçkin Birbudak, *İstanbul Darülmuallimîni (1848-1924)*, Ankara: Atam, 2013.; II. Meşrutiyet (1908) ile İstanbul'daki Dârülmuallimîne bir canlanma gelmiş ancak Satı Bey'in müdürlüğü zamanında (1909-1911) bu okul gerçek bir muallim mektebi olmuştu. Bu dönemde, terbiye-i bedeniyye, fennî esaslara dayalı elifba, elişleri, konferanslar, projeksiyon cihazı ile eğitim, tatbikat mektebi, talebenin nehârîden leylîye geçmesi, mezunların eğitimi amacıyla kongreler, müze, cami, fabrika ziyareti ve fenni gezintiler, kütüphane ve tedrisat mecmuası onun döneminde gerçekleştirilmişti. Okul Satı Bey'in düzenlemeleri ile 1330'a kadar çalışmış, Cihan Harbi ve Mütareke dönemlerinde zarar görmüş ve 1338'te Yüksek Muallim Mektebi adını alarak yönetim ve eğitimi değiştirilmişti. Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi,* Cilt 1-2., İstanbul: 1977, Eser Matbaası, 583-586.; Yusuf Halaçoğlu - M. Akif Aydın, "Cevdet Paşa", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt 7., İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1993, 444.

6 Yahya Akyüz**,** *Türk Eğitim Tarihi MÖ. 1000-MS. 2019,* Genişletilmiş 31. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2019, 177.

7 Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi,*181.

8 Öztürk, "Dârülmuallimîn", 551.

9 Öztürk, "Dârülmuallimîn",552.

A. Millî Mücadele Öncesinde Ankara Dârülmuallimîni

1308-1309 (1892-93) tarihli Ankara Vilayeti Salnâmesine göre Hamidiye medresesi; dârülmuallimîn, iptidâî[10], rüştî[11] ve inâs mektebi olmak üzere dört kısımdan oluşuyordu. Dârülmuallimîn kısmında 20, rüşdîde 120, ibtidâîde 92 ve inâs mektebinde 65 talebe bulunuyordu. Medresenin muallimlerinin maaşı, masrafları vilayet matbaasının gelir fazlasından karşılanmaktaydı.[12] 1318 (1902) tarihli Salnâmeye göre Maârif Müdürü Halil Kâmil Bey'di.[13] Aynı tarihte Ankara Dârülmuallimîn-i ibtidâîyye şubesi 10 talebe, 1 muallim, 1 hademeye sahipti.[14] İdâdî kısmında müdür, müdür muavini, Türkçe, hendese, coğrafya, hüsnü hat gibi derslere giren 10 muallim ve bir de Ermenice muallimi bulunmaktaydı.[15] 1329-1330 (1913-14)'da Ankara Dârülmuallimîni ibtidâî kısmının idarî işlerinde 4, muallim kadrosunda 14, hademe 10 ve talebe sayısı 76'ydı.[16]

1333-1334 (1917-1918) Maârif Nezâreti Maârif Şubesi Müdürü Kemâl Bey, Dârülmuallimîn-i Âliyye Müdürü Kemâl Bey, Müdür Muavini İhsan Şerif Bey, Dârülmuallimât-ı Âliyye Müdürü Hilmi Bey, Müdür Muavini Sâniye Hanım'dı.[17] Tedrisât-ı Âliyye Dairesi Müdürü Hüsnü Bey, Tedrisât-ı İbtidâiyye Müdürü Umumisi Şefik Beydi.[18]

---

10 İbtidâî kısmı, Hamidiye medresesinin şubesi olarak "Nakşibendi Hazretleri" civarında bir bina kiralanarak açılışı 1884'te yapılmıştır. Abdullah Cengiz, *Ankara Sancağı'nda Modern Eğitim Kurumları (1865-1920),* Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, 254. Binanın yıpranmış ve yetersiz olması sebebiyle Hocahindi Mahallesindeki Sıbyan Mektebine taşınması kararlaştırılmıştır, 1906'da bu binaya taşınılmış dört yılda burada eğitim verilmiştir. 1910'da eğitim leyliye dönüştürülmüş, binanın yetersizliğine rağmen dönemin imkânsızlıkları sebebiyle bina yenilenememiştir. Cengiz, *Ankara Sancağı'nda,* 256.; *BOA.MF.MKT.936-20.(25.4.1324.)*; *BOA.MF.MKT.961-60.(12.09.1324.)*

11 Rüşdî kısmı 1910 yılında açılmıştır. Talebe sayısı 96 olup, 1912'de Konya Dârülmuallimîninden nakledilen talebelerle sayı 182'ye yükselmiştir. Cengiz, *Ankara Sancağı'nda*, 273-274.

12 *Ankara Vilâyeti Salnâmesi (1308-1309)*, IX, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2014, 109. Ayrıca idâdî kısmında müdür, 4 muallim, 1 bekçi ve 1 hademe görünmektedir. İbtidâîyye kısmında müdür, 4 muallim, 1 Fransızca muallimi, 2 kapıcı, 1 bekçi görünmektedir. *Ankara Vilâyeti Salnâmesi (1308-1309),* 108.

13 *1318 Ankara Vilâyet-i Salnâme-i Resmiyyesi,* 74.; 1333-1334 tarihli Devlet Salnâmesi'ne göre Maârif Müdürü Kâmil Bey'di. Tedrisât-ı Âliyye Dairesi Müdürü Hüsnü, 314.; Vâli Kâni Bey, 508.

14 İlikli, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e*, 145.

15 *1318 Ankara Vilâyet-i Salnâme-i Resmiyyesi*, 75.

16 Cengiz, *Ankara Sancağı'nda,* 269-270.

17 *Devlet Sâlnâmesi, 1333-1334*, Ankara, 1946, 322.

18 *Devlet Sâlnâmesi*, *1333-1334*, 314.

1327 (1911)'de Ankara'da Dârülmuallimîn kurulmak üzere Sanâyi Mektebi binası Defter-i Hakanî idaresince sened-i hakanî mucibince muhâsebe-i vilayetçe emlâk-ı mîrîye esas defterine kayd olunmuştu.[19] Ankara Vâlisi Mehmet Ferit, 1328 (1912)'de Maârif Nezâreti'ne yazdığı yazıda; Ankara Darülmuallimîn'in yalnız merkez vilayetten değil, kaza ve sancaklardan da telebe kayd etmesi, nehârî olması, şehir içinde yakın bir yerde bulunmaması gibi sebeplerle her suretle muntazam Devlet-i Osmanîye lâyık bir Darülmuallimîn binasının masraf ve tesisinin Maârif bütçesine alınmasını talep etmekteydi.[20] Maârif Nezâreti'nden Ankara Vilâyeti Maârif Müdüriyeti'ne yazılan 1331 (1915) tarihli yazılarda Dârülmuallimîn inşa edilmek üzere tahmini meblağın tahsis edildiği, belirtilmişti.[21] Nezâret, 1333 (1917) bütçesinden ödenemeyen Ankara Dârülmuallimîn kira bedelinin 1334 (1918) bütçesinden temin edilerek ödenmesini Ankara Vilâyetinden istemişti.[22] 1334 (1918)'de Ankara Dârülmuallimînine nakledilen talebenin ihtiyaçları için Canik livâsının bütçesinden nakledilmesine izin verilmişti.[23] 1335 (1919)'te

---

19 Ankara Deftardar Vekili Fî 27 Kanûn-ı Sânî Sene 1327 *BOA.ML.EEM.888-24.(R.28.11.1327)*

20 Fî 11 Kanûn-ı Sânî Sene 1325 *BOA.MF.İBT.259-94.(18.01.1328)*

21 "Nezâret-i âliyye-i âsıfânelerinin makam-ı vilâyetçe muhavvel fî 2 Temmuz Sene 1327 tarih ve 5172/776 numaralı emirnâmesinde Dârülmuallimîn ittihaz kılınmak üzere iki yüz bin kuruş bedel ile Hazine-i Maliye namına ferağ icra kılınan Sanâyi Mektebi binası için Defter-i Hakanî idaresince tanzim kılınan 61 numara fî 16 Teşrin-i Sânî Sene 327 tarihli sened-i hakanî bu kere muhasebe-i vilâyetçe maliye hazinesine takdimi icab edeceği ifade ve talep edilmekte sened-i mezkûr ba tezkire Muhasebe-i Vilayete tevdi kılındığı maruzdur ol babda emrü ferman hazret-i men lehülemrindir." Fî 17 Safer Sene 1330 ve 24 Kanûn-ı Sânî 1327 (Maarif Müdürü)" *BOA.MF.İBT.459.72.(14.11.1331.)* **"**Daha önce memleket bahçesiyken yerine daha sonra Sanayi Mektebi inşa ve daire-i Maarifçe Dârülmuallimîn yapılan mahal dahilinde (ibtidâî binasının harimi), tapulu arsası olduğu Ankara'nın Kethüda Mahallesinden Devecioğlu Artin tarafından dilekçe ile ifade edilmiş, arazi-i mezkûrenin 1500 kuruş kıymetinde olduğu vergi idaresi mahreç kaydından anlaşılmış, Sanâyi Mektebinden daha sonra daire-i Maâriften 200 bin kuruş bedel alınmış, dilekçe sahibine Maârifçe 1500 kuruş ödenmesi uygun bulunarak havalenâmesinin gönderilmesi karara bağlanmıştı."(2893/14) 7 Haziran Sene 1328 mea 5 Receb 1330 *BOA.MF.İBT.459-72.(14.11.1331***.)** Sanayi Mektebi binasının tapu senedinin düzenlenerek gönderildiği ise şöyle ifade edilmişti: "Ankara'da Dârülmuallimîn ittihaz olunmak üzere hazine-i celile nâmına ferağ icra olunan Sanâyi Mektebi binası için defter-i hakanî idaresince tanzim kılınan sened-i hakanî mucibince muhasebe-i vilayetçe emlâk-ı emriye esas defterine kayd olarak leffen tekdimi huzur-ı âlî-i nezaretpenahide kılınmış olduğu beyan olunur efendim." Fî 28 Kanûn-ı Sânî 1327 Ankara Defterdarı Vekili *BOA.ML.EEM.888.24.(28.11.1327)*

22 *BOA.DH.UMVM.69.39.(09.08.1337.)*

23 İrade-i seniyye suretidir. "Canik livasının 1333 senesi bütçesinin 9.Faslının 1.maddesinden 22.913 kuruşluk bittezyîl 10.faslın 2.maddesine naklen ilavesine

Dârülmuallimînin yanan binasının şehir dışına nakledilmesi ve diğer masrafların vilâyet bütçesinden karşılanması yazılmıştı.[24]

1336 (1920)'da iki aydan beri maaş verilemeyen Ankara Dârülmuallimîn ve Dârülmuallimât kadrolarına Mâliye Nezâreti'nce yapılan zammın bütçedeki tahsîsâtı aşmaması şartıyla uygulanması ve tahsisatın bütçede tek kalem olarak belirtilmesi istenmekteydi.[25] 1337 (1921)'de Dârülmuallimîn Nehâriyyesinin Leylîye Tahvîli hakkında Nizâmnâme'ye göre; dârülmuallimîn talebesinin tahsil süresi dört yıl olup; din, ahlâk, hendese, cebir, riyaziye, mantık, hüsnü hat, mûsikî, kimya, Arapça, Farsça, Fransızca, coğrafya, pedagoji, jimnastik dersleri verilmekteydi. Talebe, on altı yaşından aşağı, yirmi yaşından yukarı olmayacaktı. Vilayetlerden toplanacak dâhili şakirdânın adedi her sene Maârif Nezaretince belirlenecekti. Talebe, Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne şâkirdânı gibi tekâlif-i askeriyeden muaftı. Tahsillerinin tamamlanmasından sonra Maârif Nezareti'nden verilen şehadetnâme ile mensup oldukları vilâyetlerde ve civarında istihdam edilebilirlerdi. Ehliyetleri birinci derecede olanlar aylık bin iki yüzer yüz kuruş maaşla mekteb-i ibtidâiyye muallim-i evvelliğe, ehliyetleri ikinci derecede bulunanlar aylık yedi yüz kuruş maaşla muallim-i sâniliğe istihdam edilirdi. Şehadetnâme ile mektepten mezun olan dâhilî talebe vilâyetinde yahut civarda kendisine verilen muallimlik vazifesini kabule mecburdu. Haricî talebe ise on sene tahsili tamamlamakla istemeleri hâlinde vazifeye kabul edilirdi. On sene tahsili tamamlamayanlar, askerlik hizmetinden muaf olamazlardı.[26]

1335-1336 (1919-1920) tarihli Dârülmuallimîn talebesi için hazırlanan eserde; *"Dârülmuallimîne dâhil olduğunuz günden itibaren mukaddes bir mesleğin namzedi sıfatını taşımaya başlamış oluyorsunuz. İyice bilmelisiniz ki dinimiz ve anantımız muallimliği çok muhterem tutar.*

---

mezuniyet verilmiştir…" 15 Ramazan Sene 1336 24 Haziran Sene 1334 (Mehmet Reşad) (Sadrazam Dâhiliye Nazırı Mehmet Talat) *BOA.DH.UMVM.28.18.(13.10.1336)*

24 *BOA.DH.UMVM.17-6.(17.4.1335.)* "Ankara Vilayetinin sene-i hâliye adi muvazene-i hususiyyesinin 8.faslının 1. "Mekâtib-i İbtidâiyye Maâşâtı maddesinden elli bin kuruşun bittezyîl 9.faslının ikinci "Dârülmuallimîn mesârifi maddesinden naklen ilavesine mezuniyet verilmiştir. Bu irade-i seniyyenin icrasına Dâhiliye Nâzırı memurdur." Fî 6 Rebiülahir Sene 1335, fî 17 Kanûn-ı Sânî Sene 1332 Mehmed Reşad Dâhiliye Nazırı Talat

25 *BOA.DH.UMVM.67.41.(07.05.1336.)*

26 28.6.1337(1918) tarihli Dârülmuallimîn Nehâriyyesinin Leylîye Tahvili ve Teferruatı Hâzıra Nizamnâmesi Layihası, *BOA.ADVN.MKL.83.12.(29.12.1309.)*

Dünyanın her tarafında talim ve terbiye mesleği en haysiyetli, şerefli, en mübeccel meslek addolunur. Milletin evladını yetiştiren istikbalin ümitlerini hazırlayan muallimlerdir. Bundan dolayı mesleğinizi sevmeniz ve mesleğin icâbâtına hürmet ve riayet etmeniz elzemdir.

Şunu da hiçbir zaman unutmayınız ki yarın çocukları terbiye edecek olan insanların evvel emirde nüfuslarını terbiye ve tehzîb etmeleri zarurîdir. Muallim namzedi, Allahına, peygamberine, padişah ve milletine tamamen merbut olacak[27] *her türlü ahlâkî nâkısalardan kendini kurtarmaya çalışacaktır. Yalancılık, hilekârlık, vazife nâşinaslık ve her türlü ahlâksızlık, mesleğin haysiyetine uygun olmadığı için böyle kusurları olanlar dârülmuallimînde barınamazlar.*

Muallim namzetleri mektebin intizâm ve inzibâtını kendilerinden temin etmelidirler. Mektepteki ahenk-i hayatı ihlâl edenleri aralarında yaşatmamalıdırlar. Talebesine birer kıymet ve şahsiyet vermek, onları müstakillen mükemmel hareket eder görmek isteyen Dârülmuallimîn heyeti idaresi; usulü inzibatı efendilerin liyakati nispetinde tevsî veya tehdit eder ve mektep dâhilindeki tarz-ı hayatı âtîde münderic "dâhili talimât" ile bütün talebenin inzâr-ı dikkatine vaz eyler"[28] denilmekteydi.

B. Millî Mücadele'de Eğitim Ortamı Ve Ankara Dârülmuallimîni

Millî Mücadele yıllarında Ankara'da TBMM Hükümetinin Maârif Vekâleti ile İstanbul'da Osmanlı Hükümetinin Maârif Nezâreti vardı. Maârif Nezâreti muallimlerin millî harekete katılımını engellemeye çalışmış, işgal güçleri ise muallim ve talebeleri yıldırma politikası gütmüştü.[29] Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da Millî Mücadeleyi anlatmak, Sevr'i reddetmek, tarih, kültür ve hastalıklar gibi halkı ilgilendiren konularda konferanslar verdirmekteydi. Bunlar Ziraat Mektebi ve Dârülmuallimîn gibi yerlerde gerçekleşiyordu.[30] İstanbul'dan Ankara'ya "vatan vazifesi için" nefer, muallim, memurlar geliyor ve hizmet için Anadolu'nun her köşesine gitmeye hazır olduklarını söylüyorlardı.[31] İstanbul'daki Maârif Nezareti'nden farklı olarak Ankara'da Maârif

---

27 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye talebesine aittir*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1336, 3.

28 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye*, 4. Eserin tamamı Latin harflerine çevrilerek çalışma ekinde verilmiştir.

29 Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, 319-320.

30 Zeki Sarıhan, *Maârif Kongresi,* İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2019, 30-31.; Bolşevizm ve Sosyalizm hakkında ilmi konferanslar verildiği, "Ankara'da Fikri Hayat", *Hâkimiyet-i Milliyye,* 10 Haziran 1336, 2.

31 "Ankara Hayatı" *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 10 Haziran 1336, 4.

Vekâleti kırtasiyeyi azaltmaya çalışıyor, İstanbul'da yüzlerce kişilik memurlara karşı Ankara yirmi kişi ile çalışıyordu. Yanısıra ders kitapları, programlar hazırlanıyordu.[32] Muallimler Cemiyeti, kadın ve erkek genç muallimlerin, Ankara'da memleket irfanını canlandırmaya çalıştıklarını ifade ediyordu.[33] Cephedeki mücadeleye meslek cemiyetlerinin dayanışması destek oluyor, Ankara çocukları için spor müsabakaları gerçekleşiyor ve idman müesseseleri plânlanıyordu.[34]

Bina buhranı sebebiyle Ankara Dârülmuallimîninin Çorum ve Kırşehir'e taşınması Heyet-i Vekile tarafından kararlaştırılmıştı. Ancak binanın taşınması için 2000 lira nakliye, o miktarda tamirat masrafı gerektirdiğinden, Vilâyât Hususî Bütçesinde tahsisat olmadığı ve muallimîn maaşının düzenli ödenememesi sebebiyle Mektebin Ankara'da açılması bildirilmişti.[35]

Aynı dönemde İdare-i Umumiyye Vilâyet Kanunu sebebiyle muallimliğin hayat sağlanamayacak bir meslek haline geldiği ve muallimlerin geçim sıkıntısı sebebiyle mesleklerini terk ettikleri ve mekteplerin de kapandığı aktarılmaktadır. Öyle ki maârif muallim bulamamakta bu durumun memleketin irfan hayatı için büyük tehlike olarak görülüyordu. Odacılar zamlarıyla birlikte muallimlerden çok maaş alıyordu. Maârif Vekâleti bu soruna çözüm olmak için muvâzene-i umumiyyeden muallimlere maaş verdirmek istemişti. Bazı yerlerde vilâyet gelirleri buna imkân verirken bazı yerlerde vermemişti. Mal sandığı rast gele harcanarak bitiriliyor, muvâzene-i hususiyye'deki açığı kapamak için muvâzen-i umumiyye'de bir yardım varsa da muallimlerin durumunu karşılamaya yetmiyordu. Maarif Vekâleti, Heyet-i Vekile'ye sekiz maddelik bir lâyiha vermişti. Buna göre; idâre-i hususiyye gelirleri, mahallî mekâtib-i ibtidâîyesine terk edilecek, dârülmuallimîn, dârülmuallimât, livâ idâdîyeleri maaşları umumî bütçeye dâhil edilecekti. Bu lâyiha kabul edilmemekle birlikte buna karşılık başka bir karar alınmıştı. Şeriyye, Mâliyye ve Dâhiliyye Vekâletleri bu kararın zıddına hareket edeceklerin şiddetle cezalandırılmalarını bildirmişti. Maârif Vekâleti de kararı tamim etmiş ve maaşların hemen ödenmemesi hâlinde, ihmal edilen makamların acilen cezasının verileceği bildirilmişti. [36]

---

32 "Maârifte Teşkilat", *Hâkimiyet-i Milliyye,* 24 Haziran 1336, 4.

33 "Muallimler Cemiyeti", *Hâkimiyet-i Milliyye,* 8 Temmuz 1336, 3.

34 "Ankara'da Spor", *Hâkimiyet-i Milliyye,* 18 Temmuz 1336, 4.

35 Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemâl, 19 Teşrin-i Evvel 1336, *BCA. 30.18.1.1.1-15-3-(19.10.1920.)*

36 "Muallimlere Biraz Refah", *Hâkimiyet-i Milliye, 20 Temmuz 1336*, 4.

Maârifin memleket meselesi olarak görülmesi sebebiyle Sakarya Muharebesi'nden birkaç gün önce 15 Temmuz 1921'de Ankara'da Maârif Kongresi düzenlendi.[37] Kongre, Dârülmuallimîn binası konferans salonunda gerçekleşmişti. Mustafa Kemâl Paşa, Kongre'de millî maarifi kuracak muallim ve muallimelerin bir araya gelişini iftihar vesilesi saymıştı. Millî maârif için millî bir terbiye programının gereğinden bahsetmişti. Bu program, şark ve garp tesirinden uzak Türk kültür ve tarihine uygun olacaktı. Henüz hayat ve refahı istenilen düzeyde temin edilememiş olan muallim ve muallimelerin, sabır ve ciddiyetle çalışacağına şüphesi olmadığını ifade ediyordu.[38] Yakup Kadri, 1948'de yanan bu taş binanın, bir kısmının Matbuat Umum Müdürlüğü, bir kısmının Dârülmuallimîn olduğunu aktarmaktadır. Bina daha önce de Büyük Millet Meclisi üyelerine yatakhanelik yapmıştı. Vekâlet adını taşıyabilecek tek yer, Hamdullah Suphi Bey'in makam odasıydı. Diğer vekâletler, Ankara Vilayet Konağı'nın kalem odalarına sıkışmıştı.[39]

http://kansu.weekly.com.8.9.2022

Ankara hükümeti, savaş zamanında diğer vekâletlerin çok gerisinde olan maârif bütçesini yapılan küçük zamlarla artırmaya çalışıyordu. 1920'de maârif bütçesi 577.061 olarak kabul edilmişti. 15 Ekim 1921'deki Meclis oturumunda, Ankara Dârülmuallimîni'nin ve Darülmuallimâtı'nın kapatılma sebebi Hamdullah Suphi'ye sorulduğunda; para yokluğundan olduğunu, bu okulun masraflarının

[37] Sarıhan, *Maârif Kongresi*, 60.
[38] Sarıhan, *Maârif Kongresi,* 71, 79, 80; "Muallimler Konferansı", *Yenigün,* 1334, S.6.,1563-1187, 1.
[39] Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Vatan Yolunda,* İstanbul: İletişim, 1980, 108.

yıllık 19 bin lirayken, Özel İdarenin eğitime 34.500 lira borcu olduğu, bunu ödeyemediği ve Genel Meclisin bu iki okulu lağvettiğini anlatıyordu. Bu dönemde sultanîlerin maaşı genel bütçeden, idadîlerin ve ibtidâîlerin maaşı il özel idarelerinden alınmaktaydı. 1923'te Dârülmuallimînler ve idâdîler genel bütçeye alınmıştı.[40]

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, İstiklâl Mücadelesi veren ordusuna ve halka Hâkimiyet-i Milliyye gazetesinden seslenirken, yine Hâkimiyet-i Milliyye'nin "Dâhili Haberler" başlığı altında sıklıkla maârif atamaları ve maârifle ilgili alınan kararlar verilmeye devam ediyordu. Bazı illerde yeni açılan mektep ve dârülmuallimînlerden haberler veriliyordu.[41] Mesela Konya'da bütün Anadolu için merkezi bir dârülmuallimîn kurulmasına Maârif Vekâleti'nce karar verildiği ve çalışmaların hızlandırıldığı anlatılıyordu.[42] Ankara Sultanîsi'nde konferanslar şeklinde verilecek Âlî derslerin mahiyeti, hangi gün ve saatlerde olacağı, kimlerin katılabileceği, hangi derslerin verileceği de haberler arasındaydı.[43] Muvakkaten tehir edilen Âlî dersleri takip edeceklerin sayısı yeterli olması halinde 15 Teşrin-i Sâni 1921'den itibaren Ankara Sultanîsi'nde başlayacaktı. Dersleri takip etmek isteyenler hergün saat 11:00'dan 12:00'a kadar Maârif Vekâleti Kalem-i

---

40 Sarıhan, *Maârif Kongresi*, 54-55.

41 "Maârif Tayinleri"; "Kuşadasında İdadî"; "Çorum Dârülmuallimîni", (Küşâd Edildiği); "Malatya Dârülmuallimîni" (Malatya Sancağında bu sene bir Dârülmuallimîn küşad edilmiştir.); "Bolu'da Sanâyi Mektebi", *Hâkimiyyet-i Milliyye,*10 Teşrin-i Evvel 1921, 2.; "Maârif Tayinleri", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 9 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

42 "Maârif Haberleri", "Erzurum Sultanî Müdürlüğü", "Konya'da Büyük Bir Dârülmuallimîn", "Söke Dârüleytâmına Teberrû", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 15 Teşrin-i Evvel 1337, 2. Bir başka haberde Konya Mektebi Sultanisinde münhal olan devre-i saniye riyaziye muallimliğine Şevki beyin ve muma ileyhden münhal eden devre-i evvele Riyaziye muallimliğine de Sabık Karaman İdadisi Rıfat Efendi tayin kılınmıştır. *Hâkimiyyet-i Milliyye* 5 Teşrin-i Sânî 1921, 2.; "Mekteb-i Sultanî Kısmı İbtidâî Muallimleri" Ankara Mektebi Sultanî kısmı ibtidaî muallimliklerine atanan, Ahmet, Tahsin, Saadettin gibi muallimlerin ismi verilmektedir. *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 8 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

43 *"Hukuk-ı Düvel ve Asr-ı Hâzırda Devlet, İzmir Mebusu Mahmut Esat Bey tarafından; İlm-i Mâlî, Mâliyye Vekili Hasan Bey tarafından; Hukuk-ı Düvelden Muahedât-ı Ecnebiyye kısmı, Hariciyye Müsteşarı Suad Bey tarafından; Asr-ı Hâzır Tarihi ve Şark Meselesi Yusuf Akçura Bey tarafından; Türk Lisânı ve Meşakkati, Veled Çelebi Efendi tarafından; Terbiyecilik Edip Bey tarafından; Türk Edebiyatı Ruşen Eşref Bey tarafından; Terbiyecilik Edip tarafından; İktisadî teşkîlât ve Müessesât Hüsnü Bey tarafından. Derslere devam etmek isteyenlere hergün saat 11'den 12'ye kadar Maârif Vekâlet-i Kalemi Mahsus Müdüriyeti müracaat edip isimlerini kayd ettirmelidirler." Hâkimiyyet-i Milliyye*, 9 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

Mahsûs Müdüriyeti'ne müracaat ederek isimlerini yazdırmaları gerekmekteydi.[44] Âlî Derslere, memnuniyetle katılım sağlanması memleketin ilim ve irfanına ne kadar muhtaç olunduğunun da bir belirtisiydi.[45] Âlî Dersler, Anadolu'nun ihtiyacı olan bir Üniversite'nin başlangıcı olarak tanımlanıyordu.[46]

Açılmaları ile ilgili vaatler verilen dârülmuallimîn ve dârülmuallimâtların açılması için encümen-i lâyiha ile karar verilmişti. Kadrolarının tamamlanmasını müteakip eğitime başlanacaktı. Bu mekteplerin herhangi bir sebeple bir daha kapanmaması ümit edilmekteydi.[47] Maârif Encümeni'nden Hamdi Faik Beyin teklifi ile mekâtib-i âlîyye mezunlarının mektepten çıkar çıkmaz iki sene Maârif Vekâletinin göstereceği yerlerde görev yapması kararlaştırılmıştı. Maârif Vekâleti fen ve sanâyi himayesi için bundan ayrı olarak, zirâat ve sanâyi mezunlarını istisna tutmuştu.[48]

Hamdullah Suphi Bey, 13 Teşrîn-i Sânî 1921'de Meclis'te yapılan oylamada güven oyu aldıktan sonra güven oyu vermeyenler ve verenler arasındaki farkın az olması sebebi ile istifa etmiş, istifası büyük üzüntü uyandırmıştı.[49]

28 Teşrîn-i Sânî 1921 günü Maârif Vekâleti Vilâyât ve mutasarrıflıklara şu tamimi göndermişti:

"1-İdâre-i umûmiyye, Vilâyât Kanunu'nun 3.maddesine tevfîkan livâ idadîleri müdür, memur ve muallimlerinin tayin ve azilleri hakkı usulüne tevfîkan makam-ı âlîlerinindir.

2-Muallimînin muhâfaza-i hukuku vahdet-i terbiyenin temini içün usule tevfîkan tayin edilen idadî müdür muallimlerinden sicilleri

---

44 "Âlî Dersler", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 14 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

45 "Âlî Derslere Devam", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 7 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.; *"Âlî Dersler, Asr-ı Hâzırda Hukuk-ı Düvel, Asr-ı Hâzırda Devlet, Müderris Mahmut Esat Bey, mazeret göstererek, derse devam edemeyeceğini bildirdi.* "Âlî Dersler ve Mahmut Esad Bey", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 5 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.

46 Cemil Öztürk, "Millî Mücadele Ankara'sında Bir Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu: Serbest Âlî Dersler Müessese-i İlmiyyesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 13(1994), 57.

47 "Dârülmuallimîn ve Dârülmuallimât Açılıyor", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 25 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

48 "Tedris Seferberliği", *Hâkimiyyet-i Milliyye***,** 7 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.

49 "Hamdullah Subhi Beyefendi Dün İstifa Etti", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 13 Teşrin-i Sânî 1921, 1.

vekâlette mevcut olanların sicil numaraları, olmayanların da sicil varakaları gönderilerek tasdik-i memuriyetleri vekâletten talep edilecektir.

3-Mahallerinde müdür ve muallim bulunmadığı takdirde vekâlete müracaatla müdür ve muallim istenecek ve bunların tayini hakk-ı vekâlete ait olacaktır. Kararın tenfîzi ahkâmı için bâlâdaki şerâite riayet ve keyfiyetin memurîn-i âidesine tebliğ edilmesi rica olunur."[50] denilerek vilayetlerdeki müdür, müdür yardımcıları ve muallimlerin atanmalarını Maârif Vekâleti'ne bırakıyordu.

Maârif Vekili Vehbi Bey, orduda mevcut muallimlerin tecili hakkında başkumandan nezdinde teşebbüste bulunmuş, Müdâfaa-i Milliyye Vekâleti tecil edilecek muallimler hakkında lazım gelen makamlara emir vermişti. Orduda hizmet-i maksureye tâbi muallimler, en yakın hastane, heyet-i sıhhiyeleri tarafından muayene edilerek derhal mekteplerine iade olunacaklardı. Bunlardan hizmet-i gayri müsellâhaya ayrılmış olanlar mutlak surette tecil olacaklardı.[51]

Maârif Vekâleti, eğitim öğretim seferberliğine başladığı bu günlerde bütün mektep programlarını gözden geçirmek üzere bir encümen tesis etmişti. Bu encümen Tedrisât Müdürü Kâzım Nâmi, İlk Tedrisat Müdürü Hamdi Edip, Maârif Müdürü Hakkı Baha, Dârülmuallimîn Müdürü Kemâl, Sultanî muallimlerinden Vasfi ve Büyük Millet Meclisi tarafından seçilen üç azadan oluşuyordu.[52]

Maârif Vekâleti, aynı günlerde vilâyet ve livâlara gönderdiği tamimde;

"1-Vilâyet ve livâlarda vekâletin mümessili vâli ve mutasarrıflardır.

2-Maârif Müdürleri yalnız bulundukları livânın maârifine ait umurunu tedvîr edeceklerdir. Kendilerine rabt edilen livâlarda icabında Maârif Vekâleti tarafından vuku bulacak işara göre salâhiyeti haizdir.

---

50 "Maârif Vekâleti'nin Tamimleri, *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 28 Teşrin-i Sânî 1921, 2.

51 "Muallimlerin Tecili", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 7 Kanun-ı Evvel 1921, 1.

52 Bu encümen ilk defa 8 Kanûn-ı Evvel 1921'de bir araya gelmişti. "Program Encümeni", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 7 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.; Bu tarihlerde Sinop'ta bir Dârülmuallimîn açılması için çalışmalar yürütülüyordu. "Sinop'ta İmaret ve Maârif", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 7 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.; Haberler Ankara Sultanîsi Arapça Muallimliğine, Kayseri Sultanisi Muallimi Mustafa Efendi'nin tayin edildiğine kadar ayrıntılandırılmıştı. "Maârif Haberleri", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 11 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.

3- Maârif Müdürü bulunmayan yerlerde mahallin en büyük maarif memuru maârif müdüriyetine ait işleri talimatnamesi dâhilinde rüyet edecektir. Bunun bütün idâre-i hususiyelere ait iki kâtip tavzîf ve istihdam edecektir.

4- En büyük maârif memuru derece sırasıyla Sultanî Müdürü, Dârülmuallimîn Müdürü, İdadî Müdürü, Tedrisât-ı İbtidâiyye Müdürüydü."[53]

Aynı günlerde dârülmuallimîn ve dârülmuallimâtın yeniden açılacağı Maârif Vekili tarafından açıklanıyordu. Bu mekteplerin açılması için bir önceki senenin mevcudu kabul edilmişti.[54]

Bu dönemde Maârif Vekâleti'nce Mekâtib-i Hususiyye Talimatnâmesi'nin altıncı maddesinde değişiklik yapılmıştı. Tarih ve coğrafya derslerinin muallimlerinin Türk olması ve Türkçe verilmesi yanısıra Türkçe dersinin muallimi de Türkçe olacak ve dersin öğretimi için yeterli saatte yapılacaktı. Türkçe dersinin saati dersin öğretimi için gerektiği şekilde Türk muallimler tarafından yapılacaktı.[55]

Büyük Millet Meclisi Ankara'da bir hukuk mektebi açılması teklifini, muallim, levâzım ihtiyacından reddederken; şehit ve fakir çocuklarının meccânen mektep ve kurumlara kabulünü kabul etmişti.[56]

Ankara Maârif Müdürlüğü ise Ankara Dârülmuallimâtı derdesti küşâd olduğundan kayıt ve kabul arzusunda bulunanların mektep müdürlüğüne müracaat etmesini istemekteydi. Yanısıra *"Ankara Dârülmuallimîni 1500 kuruş maaşla, 3500 kuruş tahsisatlı tarih, coğrafya, ahlâk; iktisad, hukuk muallimliği ile 2700 kuruş tahsîsâtlı maaş ve 2700 kuruş tahsîsâtlı ziraat muallimliği münhâldir. Tâlip olanların Maârif idaresine müracaat etmeleri"* ilânı ile öğretmen açığı olan dersler için öğretmen aramaktaydı.[57]

---

53 "Maârif Vekâletinin Tamimi", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 5 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.

54 "Maârifte", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 5 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.;

55 "Mekteplerde Türkçe Ders", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 4 Kanun-ı Sâni 1922, 2.

56 "Maârif Encümeninde", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 12 Kanûn-ı Evvel 1921, 2.

57 "Dârülmuallimînin Küşâdı", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 4 Kânûn-ı Sâni 1922, 2.; Ankara Sultanîsi ulûm-ı diniyye muallimliğine Aksekili Ahmet Hamdi Efendi tayin olunmuştur. "Ankara Sultânîsi Ulûm-ı Dîniyye Muallimliği", *Hâkimiyyet-i Milliyye,* 29 Kanûn-ı Sânî 1922, 2.

C. Ankara Dârülmuallimîni Fransızca Muallimi Ahmet Suphi Efendinin Mekteple İlgili Görüşleri

Ankara Dârülmuallimîni Fransızca muallimi Ahmet Suphi 1920'de Maârif Müdüriyetine yazdığı yazısında, mektebin durumunu, milliyetçi kimliğe sahip ve modern eğitim ilkelerini uygulama arzusunda olan bir muallim olarak eleştirilerini anlatmaktadır.

Ahmet Suphi Efendi İstanbul'lu olup, kendisini "makul ve milliyetçi" bir genç olarak tanımlamıştır. Mektebe geldiğinin ertesi günü, müdür, muallimîn ve muallimâtın talebe ile Keskin'e seyahate çıkmış olduklarını ve mektepte yalnızca Tarih ve Coğrafya muallimi Osman Bey'in kaldığını, muallimler odasında onunla tanıştıklarını anlatmaktadır. Ahmet Suphi, Osman Bey'le münakaşaya varan konuşmalarından; Anadolu toprağında böyle bir müessesede bu düşüncede insanların varlığından müteessir olduğunu ifade etmiştir.

Ahmet Suphi'yi rahatsız eden muallim Osman Bey'in; "Anadolu hareketini nâ meşru, hareketi idare edenleri ise menfaatperest, sergüzeştçi, milleti soyan" kimseler olarak tanımlamasıydı. Yanısıra İngiliz siyasetinin büyüklüğünden de söz etmişti. Bu konuşmanın çok azı İstanbul'da Damat Ferit'in en zor zamanlarında yapılsa susmayacak, cahil biri tarafından gerçekleşse onu aydınlatmak için anlatacak ancak Ankara Dârülmuallimîni'nde İçtimâiyyât muallimîninin bu tarz bir mefkûreye sahip olması çok üzücüydü. Bu vâkıayı bir mercie şikâyet etmek istemiş fakat yeni gelmiş bir muallim olarak hemen kavga etmiş durumuna düşmemek için Müdürü bekleyerek anlatmayı seçmişti.[58] Osman Bey'in bu durumu Orta Tedrisat Müdürü Kâzım Nami Bey tarafından da bilinmekteydi.

Müdürün olaya tepkisi "latife" yapıldığı yönündeydi. Ahmet Suphi'nin, Müdür Kemâl Bey'in bu tavrına yönelik eleştirisini Hayri Bey gibi başka muallimler arasında konuşmasının ardından da kendisiyle konuşmayan muallimlerin sayısını artmıştı. Olayın müdüre intikali onunla da arasını açmıştı.

Sınıflardaki Fransızca talim levhalarında Fransız asker ve zabitlerinin fotoğrafı vardı, hâlbuki onlar Mütarekeden sonra İstanbul'da halka fes giydirmemişlerdi. Bu sebeple o resimlerin üstünün ufak bir kâğıtla örtülmesini istemişti. Bir gece muallimler odasında Riyaziye

58 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.),* 1.

muallimi Feyzi Bey; "böyle milliyetçilik olmaz, gösteriş!" diyerek O'nu eleştirmişti. Osman Bey üzerinden de tartışma yenilenmiş, o olaydan sonra Feyzi Bey de selamı kesmiş ve aralarında kendisine karşı bir ittifak yapılmıştı.[59] Bu ittifakta hademeler dahi pay sahibi olmuş, hizmetçi çavuşu ve hizmetçi Rum kızın önünde seyyar muallimlere hak ettiğinden fazla değer verildiği eleştirisinde bulunulmuş, bu da onların hizmetlerine yansımıştı. Müdür ve Kemâl Bey, "müessese-i âlîyye ve resmiyyeye" uygun olmayan şakalar yapmaktaydı üstelik bu şakaları kendisine de yöneltiliyordu.[60] Hademeden Çerkes Hamit Çavuş ve Rum Satura'da diğer muallimlere yapılan hizmeti yapmamakta, yiyecek içecekler kendisine eksik verilmekteydi. Bu farklı muamele "Mektepliler Bayramı"nda da gerçekleşmişti.[61]

Ahmet Subhi Bey, muallimler odasındaki bir sohbette Hıristiyanların serbestiyetinden İstanbul'da yapılanları unutmayacağından bahsetmişti. Bu konuşmayı Rum kızı Satura'nın işitmesini istememişti, muallimlere birkaç defa susmalarını veya yavaş konuşmalarını ihtar etmiş, Satura'nın konuşmayı duymasından sonra hep zıddına hareket etmeye başlamış, bayram günü de "yemek yok" diyerek dışarı gitmesini söylemişti. Aynı gün yatakhaneyi üzerine kilitlemiş, kapının yarım saat geç açılmasını sağlamıştı.[62]

Edebiyat muallimi Kemâl Bey de "15-20 sene memlekete hizmet et, daha dün gelen seninle aynı maaşı alsın!" diyerek, tahrik etmiş; Osman Beyle beraber Ahmet Suphi Bey'in yüzüne bakarak "namussuzluk menbaı" sözleri ile İstanbullulara hakaret ediyordu.[63]

Ahmet Suphi Efendi; "Müdürün ilim ve irfan müessesine yakışmayan davranış içinde olduğunu" yazıyordu. Muallime hürmettense, arabacı, hizmetli gibi kimseleri tuttuğu, kışkırttığı, aralarında yaşanan çekişmelerde bu taifeyi kendisinde tercih ettiği ve bunu da açıkça söylediğini ifade etmekteydi. Bunun üzerine aralarında geçen tartışmada kendisini okuldan gitmesini, talebe ile irtibatı kesmesini söylemiş, bütün geceyi dışarda geçirmek durumunda kalmıştı. Şehre iki saat uzaklıktaki bir yerden yürümek zorunda kaldığı gibi, şehirde bina buhranı olması da onu gece boyunca dışarıda bırakmıştı. Ahmet Suphi, bu olayda Müdüre;

---

59 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.),* 2.
60 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.),* 3.
61 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.)*, 4.
62 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.)*, 3.
63 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.),* 3.

"Sizin değil Vekâletin muallimiyim, siz beni buradan kovamazsınız!" demişti.[64]

Ahmet Suphi, talebe ile mektepte muallim, nöbetlerde bahçede arkadaş olduğunu, sordukları suallere cevap verdiğini, fenn-i terbiye gereği talebe ile top da oynamak istediğini ve Fransız eğitim sistemini uygulamaya çalıştığını ifade etmiş, talebe ile "laubali olduğu iddiasını" reddetmişti. İdare tarafından "Fransızcanın iki saatlik ders olduğu, kitapların basit olduğu" ifadesi ile muallimliği ve dersinin hafife alındığını da iddia etmişti. Kendisi mektep, idare ve talebe ile ilgili Müdüriyete raporlar yazmış ancak bunlar dikkate alınmamıştı. Talebe de istediği muallimi iyi ya da kötü ilân edebiliyordu. Yapılan bütün suçlamaları yazısı ile red ve iade etmişti.[65]

Sonuç

Dârülmuallimîn, Osmanlı eğitim sistemindeki iyileştirme ve uzmanlaşmanın bir sonucu olarak var olmuş ardından önce büyük şehirlere sonra da Anadolu'ya yayılmıştı. Ankara Dârülmuallimîni de Sanayi Mektebi üzerine kurulmuş, yangın, binanın yetersizliği gibi sorunlar yaşamıştı. 20.yüzyıl başına gelindiğinde modern eğitim kurumlarında verilmesi gereken derslerin ders cetvelinde var olduğu, bununla birlikte maaşları il özel idarelerince ödenen bu okulların araç gereç ve muallim ihtiyacının karşılanması için sıkıntılar çekildiği görülmektedir. Öyle ki ülkenin içine düştüğü savaş ve buhranlardan etkilenerek kapanmak durumunda kalmıştı. Milli Mücadele'nin en canlı olduğu günlerde Mustafa Kemâl Paşa, eğitime verdiği değerin bir tezahürü olarak Muallimler Kongresi'ni gerçekleştirmişti. Bu Kongre o günkü Dârülmuallimîn binasında gerçekleşmişti. Milli Mücadele Ankara'sında bu bina hem Maarif Vekâleti'ne hem de Dârülmuallimîn'e sahip çıkmıştı. Bir ara binanın Dârülmuallimînin ihtiyacını karşılayamaması sebebiyle Çorum'a taşınması gündeme gelmiş, bu da kaynak yetersizliğinden gerçekleşememişti. Milli Mücadele döneminde mektebin yeniden açılabilmesi için eksik olan muallimlerin tamamlanabilmesine yönelik olarak boş kadrolar için duyuruya çıkılmıştı.

Bu mekteplerin maaşlarının tam ödenmesi ve ihmal edilmemesi de Maarif Vekâleti'nden valiliklere tembih edilmişti. Hâkimiyet-i Milliyye

64 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.)*, 8.
65 *BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921.),* 10.

gazetesinin sütunlarında hergün eğitimle ilgili atama, dersler, binanın açılışı haberleri verilmekteydi. Bu haberler Ankara dârülmuallimîni için olduğu gibi memleketin pek çok yerindeki dârülmuallimînlerin canlandırılması, münhal kadroların doldurulmasını da içeriyordu. Halkın eğitimini esas alan Âlî Dersler de saat ve gün olarak duyuruluyordu.

Ankara Dârülmuallimîni'nin muallim, idarecileri, çalışanları ve mektep ortamı okulun Fransızca Muallimi Ahmet Suphi Efendi'ye ait bir raporda eleştirilmişti. Suphi Efendi, bu mektebin muallim kadrosunda o günlerde milli bir ruh olmadığı, Mustafa Kemâl Paşa ve Millî Mücadele hareketinin anlaşılamadığı, kendisinin de millî bir düşünce içinde olduğu için eleştirildiğini aktarmaktadır.

Buna rağmen Yunan askerinin Anadolu'da ilerlediği günlerde, Mustafa Kemâl Paşa, milletin geleceğinin eğitim ve eğitim ordusu ile yönlendirilebileceğini düşünerek Maarif Kongresi düzenlemiş ve Anadolu'nun bağrında Ankara'da bir eğitim müessesini Darülmuallimîni yeniden canlandırmak için çalışmıştı. O günlerde Maarif Vekâleti'nin aldığı ve Hâkimiyyet-i Milliyye'nin sütunlarında yer alan kararlar, Cumhuriyet döneminde yapılacakların ilk adımı niteliğini de taşımaktaydı.

Kaynakça

Arşivler

BOA.YEE.112.6.(24.06.1286.)

BOA.DH.UMVM.67.41.(07.05.1336.)

BOA.ADVN.MKL.83.12.(29.12.1309.)

BOA.ML.EEM.888-24.(R.28.11.1327.)

BOA.MF.İBT.259-94.(18.01.1328.)

BOA.MF.İBT.459-72.(14.11.1331.)

BOA.ML.EEM.888.24.(28.11.1327.)

BOA.DH.UMVM.69.39.(09.08.1337.)

BOA.DH.UMVM.28.18.(13.10.1336)

BOA.DH.UMVM.17-6.(17.4.1335.)

BCA.180.09.61.305.6.(25.6.1921)

Resmi, Süreli Yayınlar

Hâkimiyet-i Milliyye, 1920.

Hâkimiyyet-i Milliyye, 1921.

Hâkimiyyet-i Milliyye, 1922.

Ankara Vilâyeti Salnâmesi (1308-1309), IX, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2014.

Devlet Sâlnâmesi, 1333-1334, Ankara, 1946.

1318 Ankara Vilâyet-i Salnâme-i Resmiyyesi, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2014.

AKYILDIZ, Ali, "Maârif-i Umumiyye Nezâreti", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 27, Ankara: TDV Yay., 2003, 273-274.

AKYÜZ**,** Yahya, *Türk Eğitim Tarihi MÖ. 1000-MS. 2019*, Genişletilmiş 31. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2019.

ALTIN, Hamza, "1869 Maarif-i Umumiye Nizamnâmesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13:1 (2008), 271-283.

CENGİZ, Abdullah, *Ankara Sancağı'nda Modern Eğitim Kurumları (1865-1920),* Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

Dârülmuallimîn-i Âlîyye talebesine aittir, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1336.

DUMAN Tayyip – DİLAVER H. Hüseyin, "İstanbul'da Açılan İlk Dârülmuallimin", *Erdem*, Aydın Sayılı Özel Sayısı – II, Cilt 9, S.26(Eylül 1996), Ayrıbasım, Ankara, 651-657.

ERGİN, Osman, *Türkiye Maarif Tarihi*, Cilt 1-2., İstanbul: Eser Matbaası, 1977.

HALAÇOĞLU Yusuf-AYDIN Mehmet Akif, "Cevdet Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 7., İstanbul: TDV Yay., 1993., 443-450.

İLİKLİ Yeliz, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Öğretmen Yetiştirme Sorunu (Dârülmuallimîn ve Dârülmuallimâtlardan Öğretmen Okullarına),* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Vatan Yolunda,* İstanbul: İletişim, 1980.

ÖZTÜRK, Cemil, "Dârülmuallimîn" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.,1993, 551-552.

ÖZTÜRK, Cemil "Millî Mücadele Ankara'sında Bir Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu: Serbest Âlî Dersler Müessese-i İlmiyyesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 13(1994), 55-63.

SARIHAN, Zeki, *Maarif Kongresi*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2019.

ÜNAL Uğur – BİRBUDAK Togay Seçkin, *İstanbul Darülmuallimîni (1848-1924),* Ankara: Atam, 2013.

http://kansu.weekly.com.8.9.2022

EK (1)

Dârülmuallimîn-i Âliyye talebesine aittir.

Muallim Namzedi Efendi:

Siz Dârülmuallimîne dâhil olduğunuz günden itibaren mukaddes bir mesleğin namzedi sıfatını taşımaya başlamış oluyorsunuz. İyice bilmelisiniz ki dinimiz ve ananâtımız muallimliği çok muhterem tutar. Dünyanın her tarafında talim ve terbiye mesleği en haysiyetli, şerefli, en mübeccel meslek addolunur. Milletin evladını yetiştiren istikbalin ümitlerini hazırlayan muallimlerdir. Bundan dolayı mesleğinizi sevmeniz ve mesleğin icâbâtına hürmet ve riayet etmeniz elzemdir.

Şunu da hiçbir zaman unutmayınız ki yarın çocukları terbiye edecek olan insanların evvel emirde nüfuslarını terbiye ve tehzib etmeleri zaruridir. Muallim namzedi, Allahına, peygamberine, padişah ve milletine tamamen merbut olacak[66] her türlü ahlaki nâkısalardan kendini kurtarmaya çalışacaktır. Yalancılık, hilekârlık, vazife nâşinaslık ve her türlü ahlaksızlık, mesleğin haysiyetine uygun olmadığı için böyle kusurları olanlar dârülmuallimînde barınamazlar.

Muallim namzetleri mektebin intizam ve inzibatını kendilerinden temin etmelidirler. Mektepteki ahenk-i hayatı ihlal edenleri aralarında yaşatmamalıdırlar. Talebesine birer kıymet ve şahsiyet vermek, onları müstakilen mükemmel hareket eder görmek isteyen Dârülmuallimîn heyeti idaresi; usulü inzibatı efendilerin liyakati nispetinde tevsî veya tahdit eder ve mektep dahilindeki tarz-ı hayatı âtîde münderic "dâhili talimat" ile bütün talebenin inzâr-ı dikkatine vaz eyler:

20 Eylül 1336 – Pazartesi

1335-1336 Sene-i Dersiyesi Birinci günü[67]

1-Dârülmuallimîn'de evrâk-ı taltifiye tevkîf veya izinsizlik veya saire nevinden mükâfat ve mücazât usulü yoktur. Muallim namzetleri için heyet-i idare ve talimiyenin hüsnü nazar ve muhâdenatını ihraz etmek başlıca mükâfat, ihtar ve tevcihten sonra muvakkaten veya müebbeden tard edilmek yegâne mücazattır.

---

66 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye talebesine aittir.* İstanbul, Matbaa-i Amire, 1336, s.3.

67 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye,* 4.

2- Haysiyeti ihlal, hırsızlık, münafıklık, ahlaksızlık, serkeşlik, sarhoşluk, dövüşmek, silah taşımak, mektepten firar etmek gibi hareketlerin cezası tardtır.

3- Mektep dâhil ve haricindeki ahvali muallimlerce şayan-ı takdir olmayan ve muallimlik silkine layık olmadığı Meclis-i Muallimince takarrür eden efendilere imtihanlarda muvaffak da olsalar şehâdetnâme verilmez.

3- Sınıf mümessilleri idareyi de temsil ettiklerinden onların tebliğ ettiği emirle istihzâ veya verilen emrin aleyhinde hareket mucib-i mesuliyettir.

4- Leylî efendiler, Cuma günü akşamı muayyen saatte, neharî efendiler birinci derslerden evvel mektepte isbât-ı vücut etmeye mecburdurlar.

5- Âdem devamı ancak ehemmiyetli bir hastalıkla mazur görülür. Evde tabip raporuyla ve ebeveyn tezkeresi ile ispat ve vaktinde mektebe ihbar edilmelidir.

6-Sabahleyin birinci derste ispatı vücut etmeyen neharîlere öğle yemeği verilmediği gibi leylî olup da sabah yoklamasında bulunmayan efendiler öğle yemeğinden mahrum olurlar.

7-Bekâr talebe Cuma günü öğleye kadar mektepten çıkamaz, yemekten sonra çıkarlar fakat dört buçuktan önce mektebe avdet edemezler.

8- Talebeyi hafta ortasında hariçten hiçbir kimseye hiçbir vesile ile ziyaret edemeyeceği gibi hafta arasında her ne sebeple olursa olsun izin almak da memnûdur.

9- Müzakerelere, derslere tam vaktinde girmek lazımdır. Hiçbir vesile ile dershaneden çıkmak caiz değildir.

Hastalık

10-Hasta olanlar muayyen olan saatte doktora müracaat ederler. Muayeneye muhtaç olanlar evvelce sınıf mümessillerine haber veririler. Sınıf mümessilleri de esâmiyi nöbetçi muallimi beylere tevdî ederek müsaade istihsâl ettikten sonra beraberce ve muntazaman doktora müracaat ederler. İki günden fazla hastanede kalmaları icap edenler ya hanelere ya da diğer hastanelere izâm olunurlar.[68]

---

68 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye,* 6.

Konferanslar ve Tetebbu Tenezzühleri

11- Pazartesi günleri öğleden sonraki zaman konferanslara ve tetebbu gezintilerine hasredilmiştir.

12- İdarenin mahzur görmediği zamanlarda tedrisât hitam bulunca efendilerin cümlesi dışarı çıkmakta veya bahçede yahut kütüphanede tetebbu etmekte serbesttirler. Azimet ve avdet intizamına riayet etmeyen ve hariçte mübalatasızlık eden efendilerle sınıflar bir müddet için bu haktan mahrum edilirler.

13- Mektepte verilen konferans ve müsamerelere bilumûm talebenin iştiraki mecbûrîdir.

Yatakhane:

14-Her talebe sabahleyin muayyen olan saatte kimsenin ihtarına ihtiyaç göstermeden kalkıp giyinmeye ve vakit zamanıyla kahvaltıya inmeye mecburdur.

15-Talebe ihtiyacını yatakhaneye çıkarken ve sabahleyin indikten sonra def eder. Yatakhanedeki abdesthaneler ancak gece ihtiyacına münhasırdır. Yatakhaneden dışarıya gecelik kıyafetle çıkmak memnûdur.

16- Yatma zamanı zil çaldıktan bir çeyrek sonra yatakhanelerde ayakta dolaşmak, gürültü etmek memnudur.[69]

17-Kalk zilinden nihayet yarım saat sonra talebe yatakhaneden çıkar ve yatakhaneler kilitlenir. Gündüz hiçbir vesile ile idarenin izni olmadan talebe yatakhaneye çıkamaz.

18- Yatakhanelerde lüzumsuz eşya, kitap bulundurmak ve okumak memnûdur. Talebe fazla eşyasını debboy memuruna teslim eder.

19- Talebe istîzân etmeden kendine gösterilen karyolayı değiştirmez. Karyolasına mevzu numarayı çıkaran ve kaybeden efendi mesul olur.

Yemekhane:

20- Taâmhâneye birlikte girilir ve yemekten sonra birlikte çıkılır. Bütün talebe verilen işaret üzerine muallimleriyle birlikte yemeğe başlar ve hitamında yine verilecek işaretle mektep duasını kemâl-i intizâmla okur. Muallim beyler kalktan sonra talebe sınıf sırasıyla muntazaman taâmhâneden çıkarlar.

---

69 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye,* 7.

Harekât-ı Teneffüsiye:

21- Öğle taamından evvel bahçede yapılan harekât-ı teneffüsiyeye herkes iştirake mecburdur ve bundan sınıf mümessilleri mesuldür.

Hamam:

22- Hiçbir efendi idarece tayin olunan hamam sırasını başkasına devredemez. Hamama girecek olan efendiler isimlerini akşamdan mümesillerine kaydettirirler.

23- Dördüncü sınıf mümessili hamama girecek efendilerin isimlerini dâhiliye müdürüne gösterip akşamdan lüzumu kadar sabun alacaktır.

Dershane:

25- Dershanelerde şarkı söylemek, çalgı çalmak, sigara içmek, alayla vakit geçirmek, arkadaşlarını izâc ve işgal etmek, değiş demek, gazete okumak, siyasî mübâheselerde bulunmak, tıraş olmak memnûdur.

Bahçe:

25-Bahçede adaba münâki şakalar yapmak, alenen sigara içmek, parmaklık haricindeki kimselerle konuşmak, gelip geçene söz atmak memnudur.

Umumî Mevâd:

26- Sınıf tahtalarına münasebetsiz şeyler tersim ve tahrir etmek, sıralara, abdesthâne duvarlarına yazı yazmak, duvarları ve taşları telvîs etmek mesuliyeti daîdir.

27- İtişip kakışmak, yekdiğerine lâkap takmak, haysiyet şeknâne sözler söylemek mûcib-i mesuliyettir.[70]

28- Beyhude yere elektrik israfından evvel emirde mümessiller derece-i tâliyede, diğer talebe mesul olurlar. Ayakyollarında, koridorlarda lüzumsuz elektrik yakanlar tazmine tâbi tutulurlar.

29- Elektrikler bir arıza ile söndüğü zaman gürültü etmek cezâyı müstelzimdir. Her sınıf mümessil ihtiyatı lambasını yakar ve talebe sükûn ile intizar eder.

30- Mektepte talebenin çay ve ıhlamur gibi şeyler pişirmesi memnûdur.

---

70 *Dârülmuallimîn-i Âlîyye,* 9.

31- Talebenin hademe ile temas ve müsâhebet etmesi katiyen caiz değildir.

32- Sobalar yakmak, söndürmek, hademeye aittir. Talebenin soba yakması, içine kâğıt vesaire atması, etrafında toplanıp oturması memnûdur.

33-Mektepte yatağın zuhuruna meydan veya ihtimal verecek herhangi bir lakaydiye bulunmak, bilhassa yatakhane binasında, hatta abdesthanelerde sigara içmek tard-ı muvakkati müstelzemdir.

34- Maazallah bir kaza vukuunda yangın işareti verildiği zaman talebe seri bir intizam ile çıkacaklardır. Yangın için ihtiyat tecrübeleri sene-i dersiye esnasında birkaç defa yapılacaktır.

35- Talebe ancak tıraş salonunda ve muayyen zamanlarda tıraş olabilir.[71]

36- Talebe idarenin izni olmaksızın konferans salonuna giremez.

37- Mektep kapıcılarının vazifeleri icabâtına itiraz ve müdahale mûcibi mesuliyettir.

38- Talebe, mektep kütüphanesinden oraya mevzûu talimat dairesinde istifade eder.[72]

[71] *Dârülmuallimîn-i Âlîyye*, 10.
[72] *Dârülmuallimîn-i Âlîyye,* 11.